

NEDERLANDSE WATERTOETS IS MEER EFFECTIEF DAN VLAAMSE TEGENHANGER

Onderzoek laat zien dat de Nederlandse en Vlaamse watertoetsen redelijk functioneren, maar dat verbetering mogelijk is. Betere afstemming tussen waterbeheer en ruimtelijke ordening is hiervoor noodzakelijk. Verder verdienen kennisontwikkeling en betere communicatie aandacht.

Nederland en Vlaanderen gebruiken beide een watertoets om te beoordelen hoe waterhuishouding en ruimtelijke ordening op elkaar afgestemd kunnen worden. In Nederland gebeurt dit sinds 2001 en in Vlaanderen sinds 2003. Beide instrumenten hebben als doel om negatieve effecten van ruimtelijke ontwikkelingen op de waterhuishouding en -infrastructuur te voorkomen of te beperken. Dit gebeurt door middel van vergunningen en toestemming voor ruimtelijke plannen.

Beide watertoetsen kennen een wateradvies (advies van waterbeheerders aan planologen) en waterparagraaf (waarin planologen uitleggen hoe ze rekening houden met waterhuishouding). In Nederland is alleen de laatste verplicht; in Vlaanderen zijn beide verplicht. Daarnaast is de watertoets in ons land alleen van toepassing op plannen van de overheid. Bij de zuiderburen geldt de toets ook voor plannen van private partijen. Inhoudelijk is de Nederlandse toets breder. Er wordt gekeken naar zowel de kwantiteit als de kwaliteit van het water. De Vlaamse watertoets is beperkt tot de waterkwantiteit.

ONDERZOEK

Er is onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de watertoetsen. Dit is gebaseerd op analyses van wetenschappelijke literatuur, eerdere evaluaties van de Nederlandse watertoets en twaalf gesprekken met Nederlanders en Vlamingen uit de praktijk van waterbeheer en ruimtelijke ordening. Zij zijn verbonden aan waterbeheerinstellingen en organisaties op het gebied van ruimtelijke ordening op regionaal of nationaal niveau.

Het onderzoek spitst zich toe op twee criteria aangaande de effectiviteit van watertoetsen. Het eerste betreft de mate waarin waterbeheerders en planologen het eens zijn over de prioriteiten op watergebied en over de gevolgen van voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling op de waterhuishouding. Het andere criterium omvat de mate van aanpassing van plannen op basis van de adviezen van de waterbeheerders.

Uit gesprekken met de respondenten blijkt aan dat de toets in enige mate bijdraagt aan het opnemen van waterproblematiek in ruimtelijke ordening. Volgens dit onderzoek is het instrument in Nederland effectief en in Vlaanderen deels tot niet effectief voor wat betreft het eerste criterium. Voor criterium twee worden beide instrumenten in dit onderzoek als deels effectief beschouwd. Opvallend is in Vlaanderen dat de toets voor bouwvergunningen aan private partijen als niet effectief wordt beoordeeld voor het eerste criterium.

VERKLARINGEN

Het onderzoek kijkt naar drie mogelijke verklaringen voor de effectiviteit van de watertoetsen. De eerste is institutionele structuur ofwel de mate waarin cohesie binnen en tussen de verschillende overheidsniveaus wordt gewaarborgd. In Nederland is sprake van een vrij duidelijke institutionele structuur met een effectief gedecentraliseerd systeem van waterbeheer. De expertise op het gebied van water is in handen van specifieke autoriteiten en de verdeling van verantwoordelijkheden is duidelijk.

In Vlaanderen zijn de verantwoordelijkheden op het gebied van de waterhuishouding daarentegen sterk gefragmenteerd, met overlap maar ook lacunes in wateradviezen en -paragrafen tot gevolg.

De tweede mogelijke verklaring is de flexibiliteit in de toepassing van regels en de bindende kracht van regelgeving. De Nederlandse watertoets is flexibeler dan de Vlaamse, omdat de laatste ook geldt voor bouwvergunningen. De Vlaamse toets is ondanks het hogere aantal wettelijke vereisten niet effectiever. Dit komt door een gebrek aan handhaving van bouwvergunningen.

Tot slot is er de rol van kennis. In zowel Nederland als Vlaanderen lijkt kennis een belemmerende factor te zijn voor de effectiviteit van de watertoetsen met betrekking tot criterium één. De waterschapsbesturen hebben vaak te weinig kennis van de invloed van ruimtelijke ordening op het waterbeheer. De geïnterviewden zijn het erover eens dat de waterschappen te weinig leren van eerder gemaakte fouten. Een aanbeveling voor Nederlandse waterschappen is om flink te investeren in technische en strategische kennis bij

de waterschappen en betere communicatie tussen waterbeheerders en planologen. Hiervoor is bijvoorbeeld het Ruimte & Water Actieprogramma van belang.

Voor de Vlaamse watertoets geldt een soortgelijke aanbeveling. Hier moet worden geïnvesteerd in gezamenlijk beter overleg en meer kennis over plaatselijke watersystemen onder waterautoriteiten en planologen. In combinatie met de reorganisatie van de waterschappen kan dit resulteren in een betere samenwerking tussen de watersector en de sector ruimtelijke ordening.

Hens Runhaar (*Universiteit Utrecht*)

Gerard Jan Ellen (*Deltares*)

Een uitgebreide versie van dit artikel (waarvan de inhoud is gebaseerd op de afstudeerscriptie van Rebecca Dreyfus) is te lezen op door gebruik te maken van de QR-code of te kijken op: www.vakbladh2o.nl

SAMENVATTING

De Nederlandse en de Vlaamse watertoets lijken sterk op elkaar en hebben grotendeels hetzelfde doel. De Nederlandse variant blijkt iets effectiever te zijn. Dit komt door de heldere bestuurlijke structuur en duidelijke verantwoordelijkheden in Nederland. In Vlaanderen is het waterbeleid meer gefragmenteerd en zijn de bestuurlijke eenheden kleiner. De Nederlandse watertoets is flexibeler; onder andere doordat de werkingssfeer beperkt is tot overheidsplannen en niet, zoals in Vlaanderen, ook bouwvergunningen voor de private sector omvat. Zowel in Nederland als in Vlaanderen hebben waterbeheerders te weinig kennis van planologische aspecten. Betere communicatie tussen hen en planologen zou de watertoets in beide landen tot een effectiever instrument kunnen maken.